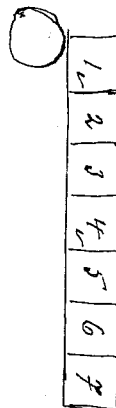

Lekar. Triluftss lekar.

"Stå boll." Ett antal pojkar och flickor
givas var sitt nummer och för varje deltagare
upprättas å lekplanen en ruta med samma nr.
som de lekandes samt därmedvid en rundring.

Nr 1 har bollen och kastar den i ringen, så att
den studsar högt i luften samtidigt som han
ropar ett av deltagarnas nr t. ex. Nr 2. Då skall Nr 2
ta bollen och på ~~fort~~ samma gång ska de le-
kande springa ut å lekplanen. Då tvåan fått
fått i bollen ropar han: "Stå boll!" och ögonblick-
ligen stanna alla avörliga på den plats och i
den ställning han intagit. Nu kastar Nr 2 bollen
mot en av deltagarna och försöker träffa honom.

Lyckas det får denna taga bollen och börja på
i ringen som fört Nr 1. Visser Nr 2 sitt kast
för han en pek i sin ruta, och fortsätter genom

3943

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att åter börja kasta ballen och ropa "stå boll"
Den minsta rörelse från någon av deltagarna
sedan det ropats "stå boll" renderar honom en blick
i hans rita. Den som sålunda fått 10 bök-
kar får gå ut ur leken, men de andra
fortsätter till dess att alla de lekan-
de fått tio böcker var, då leken börjar
på nytt.

"Ett skepp kommer lastat."

Han lekas såväl inom- som utomhus.

Ett antal deltagare sätta sig på stolar i en rundel. En av dem har en boll eller dylikt, som han kastar till en annan under det han ropar.

"Ett skepp kommer lastat, varmed? Då skand den tillfrågade strax svara och nämme en viss förmodenhet eller vara inom en förut bestämd bokstav t.ex. "A". astrakaner! aluminium, asbest, anthracit etc, men svaret måste ges omedelbart, annars är det genast till att erlægga pant.

Därpå kastar den senaste innehavaren "skeppet" till någon annan under samma utrop: "ett skepp kommer lastat, hvad är det lastat med?" alkali, alkohol, svarar denne ögonblickligen. Endast namn på en vara behöves uppges, men fort skall leken gå. Sedan är det till att lösa panten.

Hen självmördare fördom begravdes.

"Självmördare begravdes visserligen på kyrkogården, men i tysthet och även särskild auktoritet, där ingen annans begravning förekom. Graven grävdes vid vanligt djup, tre alnar, och icke till särskilt "høgt" djup.

Begravningsföljet fick inte gå med kistan genom grindarna utan kistan med sjalospillingen lyftes över kyrkogårdsmuren in på begravningsplatsen. Detta därför att den sålunda avlidne icke ansågs värdig att inkomma till de dödas beringar på den väg där hederliga människors stoftlyddar buras in i tytturadens städ och därför att hans välnad ej skulle råka ut från Kyrkogården och börja sprida i sitt fönne hem och annorstäds."

Ölmåskan av J. H. J. J. J.
uppl. av Emil J. J. J.
1933.

3943

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Trolleri och skräck.

I rikens söder fanns långt norrut
en håla som kallades "Myrdingahålan."
(Mördarhålan). Där hade för i tiden en
knalle flera västgötekrämare blivit mördade.
och där gjordes spöke, och gästakloss
lyste där om nätterna.

En natt efter ett suppers kommo så-
lunda en känd Länsvotatrollgubbe, kallad
Bengt-Bojle, jämte några andra halv-
eller helfulla karlar gående därifrån på
hemvägen. "Vill vi se knallen" frå-
gade Bengt-Bojle, när de passerade hålan
i fråga. Då karlarna yttrade tvivelsmål
om att Bengt-Bojle känd för trolldom -
kunde "framsäga" den mördade utropade
Bengt-Bojle: "Jo, jina, knävla, anamma,

kan ja så." Han ritade därpå nio ringar i sanden på väghanten med sin käpp och skrev i dessa ringar mystiska tecken och figurer, medan han mumlade en massa besvärjelser. Och rätt som det var fingo karlarna se knallen framkomma i allt fastare och tydligare konturer och böja dansa i ringarna på vägen. Ett par modiga karlarna vora i sitt halvsvaga tillstånd togo de dock till benen fortast möjligt.

Berättat av Carl Andersson Ringare & Vädjare
vare & Ryttarvaktare; Glimåkra under 40 år
Född 1854.

Skriv

Göteborgs Glänska 1923 3943

Trolleri & Skrock

Med 10 Familj

1923 19 Glänska

Var en otika person

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Sven. Jan" i Farstorpens fr var på sin
tid en väldig trollkarl. Detta visste
folk vida omkring. Sven var bränn-
vinsbrännare till professionen, men
inte behövde han mäskan mer än
en enda gång utan av denna mäsk-
ning kunde han bränna hur många
omgångar som helst och hur mycket
brännvin som han önskade. Men
så brukade han också göra åtskil-
ligt hocus-vocus med sin mäskan.
Bland annat brukade han hemtaga
folkaben från kyrkogården och lägga i
mäskkaret och så skötte Sven-jans
"patron" om det andra arbetet till det
goda resultatets erhållande.

Gustav & Frode

"En av mina förfäder i 4^{or} eller 5te led hade en söndag varit i Örkenseds kyrka och därvid efter kyrkobesöket efter tidens sed tagit sig "en del" till kösta på kyrkoterogen. Det var sålunda sent på kvällen, då han gav sig på hemfärd. Kommen mittför Gastabacken i Ekshult på vilken by han var bonde och hemmanägare, lyfte en Gastablass mitt för näsan på vederbörande. "Lys upp en gång till" sa mannen. Men i st. f. att lysa fick han av gästen en kraftlig öfver, så att blicktrase för ögonen. Mannen lät icke bekomma sig utan för till sin gård, som låg strax i närheten "tiggande och förtärande", laddade påssan med krut och hagel och något kyrksilver och

gick åter till gästbacken. Ditkomman
uppmannade han gästen att ännu en gång
lysa för honom. Genast lyste ett skarpt
kloss alldeles intill och i samma moment
sköt mannen mitt i klosset. Ett skriande
och klagoskrik hördes vid det skottet brann
av. Därefter blev det tyst och mörkt.

Tigande gick mannen hem och lade sig.
Nagonen därpå gick han åter till gästbacken
och då kiter han på vägen på den plats han
skjutit på gästen, ett människoben, vil-
ket mannen förlorat till kyrkogården i
Rönneboda, och sedan dess har aldrig mera
något gästakloss vid gästbacken i Ekshult
lyst för värfarande m. andra.

En sann historia. Inild Jätersk.

Bål. se sid. 17.

"Vadana känner jag till:" Bålla Petersens bål och "Åke-Johns" båda utmed Brabypåsen. I förra platsen såga somliga att en dansk officer under Snapphansfejderen på 1600-talet blivit dödad. En annan sågen vill förtälja att den klockgjutare från Köpenhamn som fabricerade Glimåkra gamla kyrkklockor där blivit mördad. Det senare bålet påminner om "Åke-Johns" dödsfärd, då han till sitt födelsejule den 1ste Maj 1885 varit i Braby och inköpt spirituosa och på samma gång tagit sig något för mycket till bästa, där vätte med akedonst och hjät döden bland stenarna.

Att folk för i tiden (och dels även i våra dagar) kastade ris och grannar på sådana platser där någon förtit en våldsam död

3943

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skedde därför att det var en gammal sed
från hedens tid och nu för tiden göra de
det i råbela, då de tro att i annat fall
sker det dem en olycka. på ett eller annat
sätt."

3943

Bäl.

"Berättaren, som är brorsdotter till den vid Brobyvägen omkomne John Svensson, aka John, och efter vilken "Aga Johns bäl" uppkom minnes ännu händelsen skure då endast 11 år gammal. Dödskörningen skedd den 4 maj 1885, efter några dagars födelsedagsfästande (årsdag 1 maj). Även jag har ofta kastat pinnar och grenar på bälén, dock aldrig på aga Johns bäl. Hvarför jag gjort detta! För att vara sams med den omkomnes an-
de eller vålnad"

Bål.

"Orsaken varför folk kastade ris
och pinnar på sådana platser ut-
med färdvägar där någons död in-
träffat var "att minnet av händelsen
inte skulle dö ut" utan rishögen skil-
le allt frångått minna om den tra-
gedi som där utspelats, mente man,
och därför borde man ständigt förstora
och förnya rishögen.

Man kastade alltid ris eller pinnar,
ej stenar efter vad jag känner till.

Sådana bål känner jag endast tre
tvänne, likartade, utmed Flinåkra-Bröbyvägen:
Åga-Johns och Bålla-Petters bål."

Bål.

Förr i tiden brukade vägfarande kasta ris och pinnar å sådana platser, där någon genom olyckshändelse, mord eller annarsledes förtit döden, så att stora högar omsider uppstodo.

Auföringen till denna kuet var enligt min åsikt, att de efterlevande ville på så sätt utmärka och hedra den afdödes ande, som förmodades väntas på platsen, för att sålunda söka förvärva dennes vänskap. Ty en sådan omkommes ande eller gäst ansågs vara alltid ond och fientlig mot de levande.

Detta offerande av ris och pinnar på sådana bål påminnar väl om våra

dagars offerand av kransar och blommor
på anhörigas gravar å kyrkogården.

Här i markerna passade det ju icke
att yda kransar och blommor, men väl
någon enklaste, billigare och lättåtkomli-
gare sak.

Vid andra dylika dödsplatser reste
folket även ett kors. En sådan våd-
hög eller bål finnes på Hiltarps
ågor i Glimåkra socken, där vägen
fordom gick söderut mot Kristianstad
och Åhus. Lomliga hålla förs att det
var här å denna senare plats som
den danske adlige officeren Hjertel
vöden i krig eller för stigmän
(snapphanarna).

Bål.

Förr i tiden kastade folk ris och pinnar på platser där någon sät till livet genom olyckshändelse och mord.

Lådana högar kallas här bål.

Man kastade pinnar, grenar och ris, vilket i allmänhet togs utmed vägen straxt i närheten av bålet.

Hvarför man kastade?

För att man därmed skulle blidka anden eller vålnaden, så att han inte skulle göra en någon skada / ta en eller skrämma en.

Kastade man ej något, så sprang ej. för gästen efter en för att skrämma en, särskilt i märker.

Man tordes ej bränna upp bålet, ty då hände den, som Skriv endast på denna sida! så gjorde, en olycka."

Se sid. 10

3943

17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tvenne bål känner jag till inom orten, båda utmed Glimåkra - Brobyvägen.

Det ena kallat "Bässa Petters" bål enär det ligger vid ett ställe, vars ägare hetat Petter. Här skall en dansk klockgjutare ha blivit mördad för många hundra år sedan. Ingen minnes nu när det skett. Å det andra bålet har en Orsbo, aka John från Glimåkra, djutit vreden genom olyckshändelse på 1880-talet. Å båda platserna äro bälten ungefär likartade både beträffande storlek och att de "uppbyggts" förnämmligast av fururis, och grenar och pinnar av nämnda träslag, snar furuskog växer å båda ställen. (Anmärkas här att ort nu är några år sen jag sist färdades den vägen framf.)

Bål.

På sina ställen inom Norra Skånes
skogsbjgger äro större eller mindre hö-
gar av ris, grenar och pinnar uppstapla-
de utmed färdevägarna.

Desse rishögar, som här kallas "bål",
påminna om att där på platsen någon
person fardomtima, men äro stundom
under vår egen eller våra föräldrans ge-
neration, genom olyckshändelse, mord
eller hastigt påkommande sjukdom, ändrat
sin levnad.

I min ungdom förmam jag alltid
"kalla kärar" utesfär kyggvaden vid passer-
andet förbi en sådan plats, och om jag
straxt efter det jag gått förbi bålet hörd
ett minsta ljud bakom mig, "scades bröst"

och detta i ännu högre grad om det var skymning eller mörker. Detta var kanske delvis märkrädsla. Men jag var ju då övertygad om att gästen, som ansågs uppe behålla sig där - fastän man trodde honom "sova" om dagen - kom efter mig för att ta mig, skrämna mig fördärvat eller göra mig något annat ont.

Gästen eller välvaden var ju alltid en ond anda, trodde jag.

Då sade min far en gång, då jag erkände min stora rädsla för att gå förbi ett sådant "gustaböl" (som det ofta benämndes): "Tag en kapp o. kasta till gästen så tar han dig inte." Jag ville ha vidare besked om denna härliga och fjurliga försäkras, men far förklarade endast ytter

ligare, "att jag kunde fullkomligt lita
på att det var sant."

Sålunda enär jag i ungdomen trodd
att gästen (den omkomnes nämligen) vid
bålet, var en ond anda, som sökte göra
de levande (som han räddade) allt möj-
ligt ont, så efter det jag fått det rådet
av far, kastade även jag pinnar och gre-
nar på bålet "för att gästen inte skulle
ta mig", helt enkelt.

Jag reflekterar därvid ej över vad or-
saken och verkan av pinnakastandet. Enär
jag ju vid fråga därom icke fick något svar,
huruvida gästen blev rädd för minn visade
mod eller han kände sig själs tillfredsställd
med sin uthållninga gren, etc (gästa) etc.

1933

Eriksjöstedt